

Gyümölcsösökben károsító virágbogarak

Dr. Voigt Erzsébet

NAIK Gyümölcsstermesztési Kutatóintézet, Budapest

Dr. Tóth Miklós

MTA ATK Növényvédelmi Intézet, Budapest

A 2013-2014. évi tél folyamán a hőmérséklet alig ment 0 °C alá, sőt voltak olyan területek is, ahol a fagyérzékeny növények még március folyamán is őszi színeikben pompáztak. Csapadék január-februárban alig esett, ha esett is csupán eső volt, és nem hó, amire a mezőgazdaságnak nagy szüksége lett volna. Így minden növényvédelemmel foglalkozó szakember arra gondolt, hogy 2014 növényvédelme nem lesz egyszerű. Természetesen a kártevők, mint mindig, most is számos meglepetést tartogattak számunkra.

A gyümölcsfák növényvédelmében a legkellemetlenebb meglepetést a Coleopterák (bogarak), ezen belül a virágbogarak okozták. A virágbogarak növekvő kártételéről már beszámoltunk (pl. Agrofórum, 2005). 2014 folyamán a kártétel már olyan szintre emelkedett, hogy feltétlen említést kell róla tenni. A virágbogár fajok jelenlétét számos helyen állapíthattuk meg mi is, de tájékoztattak bennünket azok a telefon-, vagy email-hívások is, amelyeket a kártételt látó rémült gazdáktól hallottunk.

Hazai gyümölcsösökben a követ-

1. kép Bundásbogár gyermekláncfűn

kező virágbogarak okoznak kártételt:

Bundásbogár (*Epicometis hirta* Poda)

A bundásbogár imágója kifejlett alakban a talajban telel, és az első felmelegedéskor a felszínre jöhet, és kezdheti a károsítást. Polifág faj,

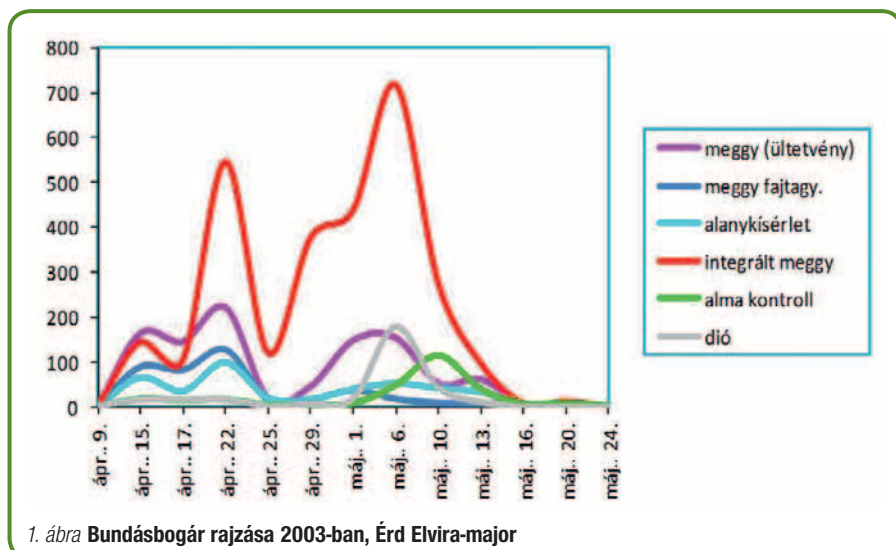
így nagyon sok tápnövényen megtalálhatjuk. Míg 2006-2008-ban almán, körtén, birsen, naspolyán és természetesen a gyümölcsösökben virágzó gyomnövényeken (fészkes virágzatúakon 1. kép) károsított, addig a következő évek folyamán egyre inkább nőtt az a kör, ahol bundásbogár kárt okozott. *Gyümölcsfajok közül az őszibarackon, a szilván,*

2. kép Bundásbogár kártétele őszibarack virágon

3. kép Bundásbogár kártétele alma virágjain

1. ábra Bundásbogár rajzása 2003-ban, Érd Elvira-major

4. kép A gyérítésre szolgáló csapdát inkább a földhöz közel helyezük el

5. kép Összegyűjtött bundásbogár fogások őszibarackosban

a kajszin, a meggyen és a cseresznyén, de orgonán, rózsán és egyéb cserjéken is megfigyeltük. Az utóbbiakon valószínű már régebben is jelen volt. Szerbiában súlyos kártevőnek tartják számocában, amit Magyarországon is észleltünk.

A bogarak elsősorban a porzókat és a bibét (a virágok generatív részeit) rágják, és ezzel okozzák a kártételt, de sokszor a virágszirmok is sérülhetnek (2-3. kép).

A bundásbogár napfénykedvelő. Ezért tápnövényein napsütésben látható, ha borult az idő, vagy délután, amikor gyengébb a napsütés, eltűnik, általában a talajrögök közé, vagy esetleg vissza a talajba bújlik. Az első napsütésre viszont újból megjelenik, és folytatja a kártételt. Rajzása meglehetősen hosszú ideig is eltarthat, egészen március közepétől, május végéig, június elejéig találhatunk különböző virágzó növényeken imágókat. 2003-ban Érd Elvira-majorban több gyümölcsfaj esetében vizsgáltuk a rajzást (1. ábra). Fogott egyedek száma több mint 10.000 volt, a rajzás március végétől május végéig tartott. Annak ellenére, hogy a csapdák még június folyamán a területen voltak, érdemi fogást nem észleltünk. A csapdákat minden esetben alacsonyan a földre helyeztük el (4. kép).

2014-es adatok szerint nagyon sok helyen okozott olyan mértékű problémát, hogy védekezni kellett volna ellene. A permetezés lehetősége azonban meglehetősen szűkre szabott, mivel virágzáskor csupán méhkímélő technológiát lehet alkalmazni. (Gyümölcsöseink a megporzó rovarok népességét illetően sajnos egyre „csendesebbek”, így nagyon kell vigyázni, hogy ez a folyamat legalább enyhüljön!) A méhkímélő technológia több okból eredménytelen, olyan kicsi az a felület, amelyet a bogarak károsítanak, hogy a szerek még megfelelő hatékonyság esetén is csak azután hatnak, ha több virágot tesznek tönkre. A permetezés gyakoriságát (elsősorban a költség-tényezők miatt) alig lehet növelni, pedig erre szükség volna ahhoz, hogy a bogarak számára mindig legyen mérgezett felület.

A kártevő bogarak gyérítésére ajánlható a CSALOMON VARb3k

6. kép Sokpettyes virágbogár rózsán

rovarcsapda, amely illatával, ill. szí-
nével (kék) csalogatja a rovarokat.
Jelentős károsító populáció eseté-
ben csupán csökkenti a rágó bo-
garak egyedszámát, de sajnos nem
olyan mértékben, hogy jelentősen
visszaszorítaná a kártételt is. Nagy
egyedszámú populáció esetén egy-
egy fán több száz bogár is károsít-
hat, és ha még naponta is ürítjük a
csapda aljakat, akkor is a fák virá-
gaiban rágó rovarok száma alig csök-
ken. Egy 2014-es, még a témával
foglalkozó szakemberek számára is
meglepetést okozó fotót mutatunk
be, amelyen a csapdák által össze-
gyűjtött rovarok tömegét szemlélteti
(5. kép).

Sok múlik a csalogató csapdák ki-
helyezésén, mivel ezek a csalogatás-
ra virágillatot és színt is használnak,
ha már a természetben elkezdődik
a virágzás, csupán gyenge konkú-
renciát jelentenek. Ezért a *kihelye-
zés időpontja mindig a virágzás
megkezdődése előtt legyen*. Ne he-
lyezzük a csapdákat a fa koronájá-
ba, hanem inkább a földre téve, a
védendő virágoktól lehető legmesz-
szebb, a sorok közé alacsonyan,
hogy „elcsalogassák” a kártevőket.
Mindenképpen gondoskodni kell a
csapdák rendszeres ürítéséről, és ar-

ról, hogy a fogott bogarak feltétlen
kerüljenek ki a gyümölcsösből, és
semmisítsük meg őket.

A bundásbogár tojásait elsősor-
ban komposztba, esetleg ottfelje-
tett trágyakupacba, szél által össze-
hordott lombba, ill. laza talajokba

helyezi. A lárvák korhadó növényi
részekben táplálkoznak, ezért álta-
lában nem komoly kártevők. Vi-
szont, ha ilyen helyeket találunk a
gyümölcsös közelében, és az elmúlt
években észleltük a bogarak kárté-
telét, akkor még március közepén,
az első bogarak megjelenése előtt
fedjük be azokat fóliával úgy, hogy
az előmászó imágók ne tudjanak a
gyümölcsös közelébe kerülni.

Sokpettyes virágbogár (*Oxythyrea funesta* Poda)

A sokpettyes virágbogár nagyon
hasonlít a bundásbogárra, de az
előbbi faj szőrzete („bundája”) hi-
ányzik, és a szárnyfedőkön lévő
fehér foltok száma és alakja is kü-
lönbözik. Szerencsére *később raj-
zik, mint a bundásbogár; ezért
gyümölcskártétele kisebb*, de sok
esetben megtalálhatjuk a bundás-
bogarakra kitett csapdákból. Kár-
tételére a május közepétől virágzó
cserjéken számíthatunk (pl. rózsán
6. kép). Növényvédő szeres keze-
lés egyáltalán nem javasolt ellene,
mivel erre a fajra is érvényes, amit
a bundásbogárnál elmondtunk. A
sokpettyes virágbogár csapdázásá-
ra viszont nem kék színű, hanem
zöldessárga színt és illatanyagot

7. kép Aranyos rózsabogár Királyleányka szőlőben lakmározik

tartalmazó csapdákat használhatunk, CSALOMON VAR3z-t, mert a rovar erre a színre jobban reagál. A csapdák kihelyezésének alapelvei szintén a bundásbogárnál leírtakkal azonos.

Aranyos rózsabogár, rezes virágbogár
(*Cetonia aurata* L.;
Potosia cuprea Fabr.)

Ezt a két fajt korábban nem tartották komoly kártevőnek, hiszen nyíló virágokban nektárral, virággporral táplálkoznak, csak ritkán düljék szét a virágbimbókat, vagy rágnak bele a szirmokba. Sőt fémes zöld színükkel még szépek is mondhatók. Mind az aranyos virágbogár (rózsabogár), mind a rezes virágbogár kora tavasztól egészen júliusig megtalálható különböző virágzó növényeken pl. orgona, rózsa, paeónia, a legtöbb vad és termesztett gyümölcsön, gyalogbodzán stb. Lárvai kétéves fejlődésűek, de a második évben már június-júliusban abbahagyják a táplálkozást és aránylag korán bogárrá alakulnak. Az imágók telelnek át, és kora tavasszal már előbújnak. Ha meleg az ősz, akkor szeptemberben, októberben is előbújhatnak, és mivel ilyenkor nincsen számuk-

ra megfelelő virágzó növény, ezért éredek, édes gyümölcsben táplálkoznak, pl. szőlőben is (7. kép). A június végétől, akár augusztusban is károsító bogarakról kérdés, hogy egyedeik még az előző nemzedékhez tartoznak-e, vagy már az új nemzedék korán előbújó, majd áttelelő bogarai.

A tavasztól jelenlévő imágók, amíg virágot találnak, addig azt helyezik előnybe. Megjegyezhetjük, hogy egy Balaton melletti kertben, ahol érdekes növényeket (cserjéket, fákat) gyűjtött össze a tulajdonos, a nyár folyamán virágzó magnóliának állandó kártevője az aranyos rózsabogár. A még ki nem nyílt bimbókba is belerágja magát, rendszerint a porzók szárát rágja el (valószínű a portokokra van szüksége), így a virágok nem termékenyülnek meg, hanem lehullanak.

Ami tavasszal előnye a bogárnak, hogy az édes folyadékokat kedveli, a virágokban elsősorban a nektárt, meg a virággport keresi, ez a nyáron sok esetben súlyos gyümölcskártételhez vezethet. Már az 1800-as évek legvégén és a 1900-as évek elején Sajó és Jablonowski figyelte meg a gyümölcskártételt.

2000-es évek elejétől egyre több értesítés érkezik arról, hogy jelentős

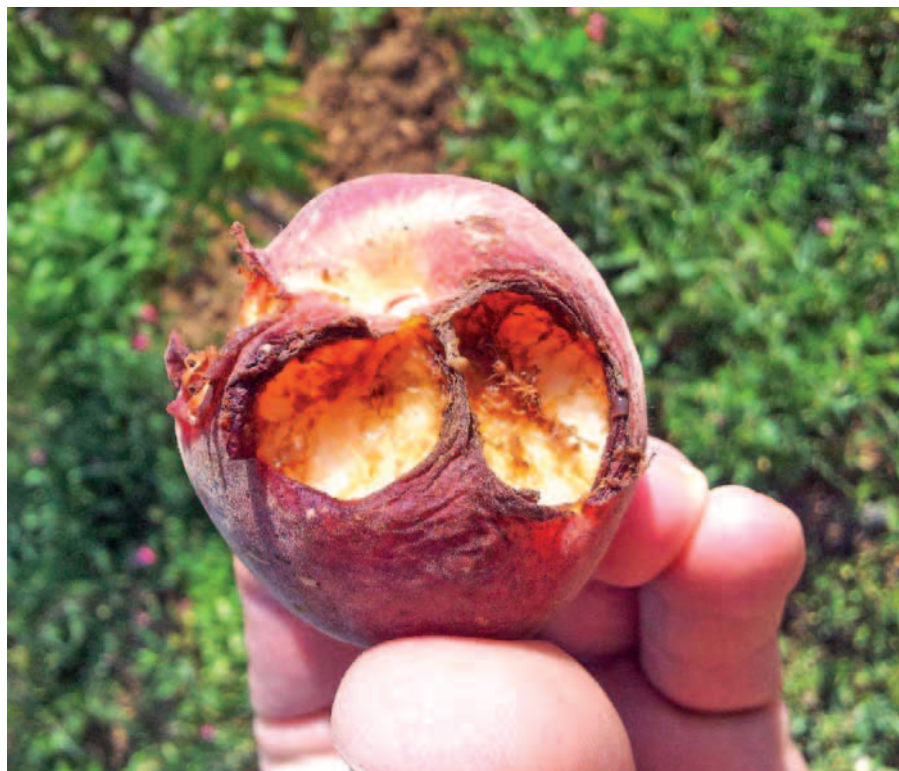

8. kép Aranyos rózsabogár és rezes virágbogár kártétele őszibarackon

kárt okoz az éredek gyümölcsben. Leginkább az őszibarackot károsítja. Ha több fajta van a gyümölcsösben, követi ezeknek az érését, így egyik fajtaról a másikra vándorol. 2014-ben, olyan kártételt okozott egy ültetvényben, amelyre eddig még nem volt példa (7.-8. kép).

Az aranyos rózsabogár és a rezes virágbogár elleni védekezésnél is ugyanazt írhatjuk le, mint a bundásbogárnál, azzal a különbséggel, hogy itt a gyümölcs érése miatt alig lehet megfelelő inszekticidet használni. A kártevő gyérítésére szolgáló csapda (CSALOMON VARb3k) kihelyezésekor figyelemmel kell lenni arra, hogy a csapdák még a gyümölcs érése előtt kerüljenek ki a területre. Érvényesek a bundásbogárnál elmondottak is, hogy a csapdával inkább gyümölcstől csalogassuk el a bogarakat, tehát ne a korona belsejébe, hanem az ágak szélére tegyük, lehetőleg oda, ahol gyümölcs nincs, 1,5-2,0 m magasságra. Hektáronként 10-15 csapda gyéríti a kártevőt, de az olyan populáció kártételét, mint amilyen például az előző, vagy a 9. képen látható, nem tudja megakadályozni.

Fotó: 1-4. és 6-7. kép Voigt Erzsébet, 5. kép Bozsó Zoltán, 8-9. kép – Nikl Ferenc

9. kép A bogarak a gyümölcsbe mélyen belerágnak

